
Kyrkomötet
Förvaltarekapsutskottets betänkande 2022:1

Svenska kyrkans skogsförvaltning

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sex motioner som alla berör Svenska kyrkans skogsförvaltning. Motionärerna vill se att Svenska kyrkans skogar brukas med en större hänsyn till kulturarvets behov, klimatförändringar, skador och invasiva arter samt att skogsförvaltningen beräknar sitt klimatavtryck och att arbetet med förvaltningen sker transparent. Utskottet menar att motionernas intentioner i stor utsträckning redan omhändertas inom ramen för pågående arbete och särskilt i det uppdrag som ligger hos kyrkostyrelsen genom kyrkomötesbeslut 2021.

Ett flertal motioner har genom åren behandlat prästlönetillgångarnas förvaltning. Kyrkomötet avslög 2014 motioner om hänsyn till miljö och kulturvärden i skogsförvaltningen med hänvisning till att man hade förtroende för stiftens kompetens på området. Kyrkostyrelsen och stiftens bedömdes ha ett tillräckligt väl fungerande samråd och tillsyn. Frågan om äganderätten till prästlönetillgångarna var av stor betydelse för hur Svenska kyrkan kunde förfoga över dessa tillgångar och dess avkastning. Utskottet gör ingen annan bedömning idag.

Utskottet har ett särskilt intresse för den kommande utredningen av kyrkoordningens 46 kapitel och ser fram emot hur prästlönetillgångarnas skogsförvaltning framöver kan ske från ett tydligare hållbarhetsperspektiv med integrerade andliga, ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner. Utskottet tar också allmänhetens intresse för Svenska kyrkans skogsförvaltning på allvar och ser fram emot ett utvecklat samtal om skog och tro i hela samhället.

Utskottet föreslår därmed att motionerna 2022:5, 2022:75, 2022:76, 2022:77 och 2022:80 ska avslås.

Utskottet ser problem i att samtidigt som vi brukar skogen ansvarsfullt har stora hinder att ta ut kulturvirke ur egna skogar. Problemet har sin grund i motstridiga lagar som hanteras av statliga myndigheter. Utskottet föreslår därför att motion 2022:49 om avsättningar i kyrkans skogar ska bifallas och resultera i ett uppdrag till kyrkostyrelsen i enlighet med motionens förslag.

Till betänkandet finns fyra reservationer och två särskilda meningar.

Innehåll

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Motionernas förslag	3
Motion 2022:5 av Ingvar Jonsson, Svenska kyrkans skogstillgångar	3
Motion 2022:49 av Paul Höglund, Avsättningar i Svenska kyrkans skogar	3
Motion 2022:75 av Åsa Rehdell, Naturnära skogsbruk	3
Motion 2022:76 av Åsa Rehdell m.fl., Beräkningar av skogens klimatnytta	3
Motion 2022:77 av Åsa Rehdell m.fl., Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning	4
Motion 2022:80 av Åsa Rehdell och Lena Östholm, Contortatallen.....	4
Yttrande från läronämnden	4
Bakgrund	4
Kyrkan har inte full förfoganderätt över den skog hon förvaltar	4
Tidigare behandling i kyrkomötet.....	5
Samiska näringar	5
Skadebekämpning.....	5
Virke för kulturrenoveringar.....	5
Naturnära skogsbruk i Svenska kyrkans skogsförvaltning	6
Prästlönetillgångarna och Svenska kyrkans färdplan för klimatet.....	6
Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning	6
Utskottets överväganden	7
Motion 2022:5 Svenska kyrkans skogstillgångar	7
Motion 2022:49 Avsättningar i Svenska kyrkans skogar	7
Motion 2022:75 Naturnära skogsbruk	7
Motion 2022:76 Beräkning av skogens klimatnytta	7
Motion 2022:77 Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning.....	8
Motion 2022:80 Contortatallen.....	8
Reservationer och särskilda meningar	9
Bilaga Läronämndens yttrande 2022:14y	10

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:5,
2. bifalla motion 2022:49,
3. avslå motion 2022:75,
4. avslå motion 2022:76, punkt 1,
5. avslå motion 2022:76, punkt 2,
6. avslå motion 2022:76, punkt 3,
7. avslå motion 2022:77, punkt 1,
8. avslå motion 2022:77, punkt 2,
9. avslå motion 2022:80, punkt 1,
10. avslå motion 2022:80, punkt 2,
11. avslå motion 2022:80, punkt 3.

Motionernas förslag

Motion 2022:5 av Ingvar Jonsson, Svenska kyrkans skogstillgångar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en nationell strategi med stiftsgemensamma verktyg för översyn över skadedjur och svampars påverkan på Svenska kyrkans skogsbestånd.

Motion 2022:49 av Paul Höglund, Avsättningar i Svenska kyrkans skogar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att påbörja förhandlingar med berörda myndigheter för att möjliggöra avsättningar i kyrkans skogar av virke till kulturrenoveringar av kyrkans fastigheter.

Motion 2022:75 av Åsa Rehndell, Naturnära skogsbruk

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan snarast ställer om allt skogsbruk till ett naturnära skogsbruk utan kalhyggen, med en större och mer naturlig variation hos trädens arter och åldrar.

Motion 2022:76 av Åsa Rehndell m.fl., Beräkningar av skogens klimatnytta

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att

1. beräkningarna av klimatnytta för Svenska kyrkans skogsbruk ska utföras av oberoende forskare, som inte har några ekonomiska eller andra täta relationer till skogsindustrin,
2. beräkningarna av klimatnyttan för Svenska kyrkans skogsbruk ska vara transparenta, tillgängliga och möjliga att förstå och granska för såväl förtroendevalda som allmänhet och forskare,
3. klimatnyttan för Svenska kyrkans skogsbruk redovisas så att konsekvenserna av olika handlingsalternativ kan jämföras. De olika alternativen bör minst inkludera: att trakthyggesbruk bedrivs som idag, att skogen lämnas orörd och att skogen brukas på ett naturnära sätt utan kalhyggen.

Motion 2022:77 av Åsa Rehdell m.fl., Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. se till att Svenska kyrkan tillgängliggör samtliga av sina skogsbruksplaner, så att förtroendevalda och alla andra som är intresserade kan ta del av dessa,
2. årligen ta fram ett dokument med information om all skog som Svenska kyrkan förvaltar. I dokumentet ska tydligt framgå exempelvis hur stor andel av skogen som omfattas av olika typer av skydd, brukas med olika typer av metoder, hur stora arealer som utgörs av utdikad torvmark, vilka områden där avverkningar och andra åtgärder är planerade det kommande året och vilka åtgärder som avses, beräkningar för skogens klimatnytta utifrån olika scenarier och vilka åtgärder som gjorts för att öka kolinlagringen och minska utsläppen av växthusgaser respektive stärka den biologiska mångfalden.

Motion 2022:80 av Åsa Rehdell och Lena Östholm, Contortatallen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att

1. inga contortatallar ska planteras på kyrkans marker,
2. redan befintliga bestånd ska huggas ner snarast möjligt,
3. Svenska kyrkan inte ska bidra med finansiering till förädling, forskning eller plantor av contortatall.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2022:5, 2022:49, 2022:75, 2022:76, 2022:77 och 2022:80 i Ln 2022:14y, *bilaga*.

Bakgrund

Kyrkan har inte full förfoganderätt över den skog hon förvaltar

Den stora delen av de tillgångar i form av skog, jord och fonder som förvaltas av Svenska kyrkan utgörs av så kallade prästlönetillgångar (PLT). PLT är en självägande och stiftsliknande förmögenhetsmassa. Svenska kyrkan förvaltar dessa tillgångar enligt bestämmelser i lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, men kyrkan äger dem inte.

Uppdraget att förvalta PLT har av kyrkomötet lämnats till stiftens vilket framgår av bestämmelser i kyrkoordningen. Det är möjligt för stiftsfullmäktige att tillsätta nämnder för uppgifter som annars fullgörs av stiftsstyrelsen. I några stift finns egendomsnämnder som svarar för förvaltningen av PLT. I sådana fall ska stiftsfullmäktige också utfärda reglemente och närmare bestämmelser om förvaltningen. Om inget annat har bestämts är det stiftsstyrelsen som förvaltar PLT, i några fall genom av stiftsstyrelsen inrättade egendomsutskott.

Kyrkostyrelsen har ansvar för tillsyn över stiftens förvaltning av PLT. Av bestämmelserna i kyrkoordningen framgår det att i tillsynen ingår att ge stöd, råd och hjälp i frågor som rör förvaltningen. Det finns också en rätt för kyrkostyrelsen att inhämta information från stiftens och att uppmärksamma kyrkomötet på allvarliga brister i förvaltningen. Det framgår även att kyrkostyrelsen årligen ska samråda med stiftens om förvaltningen av PLT.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet gav 2021 i uppdrag till kyrkostyrelsen att utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

I det utskottsbetänkande som låg bakom beslutet (F2021:1) sade utskottet bland annat:

Utskottet är övertygat om att ett miljömässigt hållbart skogsbruk samtidigt kan vara ekonomiskt bärkraftigt och ge ett fortsatt bidrag till den kyrkliga verksamheten. Den utredning som utskottet föreslår måste då belysa hur en sådan ekonomisk bärkraft bäst kan balanseras mot andra viktiga värden som urfolkens rättigheter och den biologiska mångfalden.

I kyrkostyrelsens återrapportering om kyrkomötets ärenden (KsSkr 2022:3) framkommer att direktiven för denna utredning håller på att tas fram.

Samiska näringar

I skogsbruksfrågor som rör samiska näringar finns en dialog med samiska företrädare. Frågor om skogsbruk och markförvaltning behandlas även i Svenska kyrkans handlingsplan kopplad till åtaganden i ursikten till det samiska folket.

Skadebekämpning

Svenska kyrkans skogstillgångar är certifierade med standarder från FSC (Forest Stewardship Council) och PEFC (The Programme for the Endorsement of Forest Certification). Inom båda dessa standarder finns bland annat krav om utförande av bekämpningsmetoder och begränsning av främmande trädslag. Under 2022 lade certifieringsrevisionen extra fokus på relationen till rennäringsen.

I skogsvårdslagen finns regler om hur länge man får låta virke ligga kvar av skogsskadeskäl. I förordningen om invasiva arter finns en närmare reglering om hanteringen av sådana arter. Naturvårdsverket och länsstyrelserna har vägledning som berör skogen och Svenska kyrkans skogsförvaltning står i tätt kontakt med dessa myndigheter.

Svenska kyrkans skogsförvaltning följer och deltar i Skogsstyrelsens, Skogforsks och Sveriges lantbruksuniversitets forskning om skogsskador och främmande arter samt använder deras vägledning om rotröta och granbarkborreangrepp. Skogsbranschen samverkar för att förbättra åtgärder och hitta nya metoder för att motverka skador på skogen, vilket också handlar om anpassning till pågående klimatförändringar.

Skogsstyrelsen har kartmaterial med nationellt insamlade data om granbarkborrar, som Svenska kyrkan använder sig av i sin skogsförvaltning. Enligt dagens certifieringsstandarder ska trädslag vara ekologiskt väl anpassade där de används (det vill säga ståndortsanpassas), för att förhindra mottagligheten för angrepp.

Inget stift arbetar aktivt med att utveckla contortaskogar, men vid fastighetsaffärer är det möjligt att contortabestånd ingår. Det planeras ingen påskyndning av avverkning av de bestånd som finns.

Virke för kulturrenoveringar

Virke som är önskvärt för kulturrenoveringar återfinns oftast i träd som också faller under definitionen för naturvärdesträd. Naturvärdesträd ska enligt certifieringsstandarderna lämnas vid avverkning, för att växa in i kommande bestånd.

Certifieringsstandardernas möjlighet till frivilliga avsättningar skulle kunna inkludera bestånd för virke till kulturrenoveringar, men att bruka frivilliga avsättningar så är inte vanligt. Det finns ett nätverk där stiftens är representerade, som arbetar för att förenkla denna typ av virkesavsättningar i framtiden.

Naturnära skogsbruk i Svenska kyrkans skogsförvaltning

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har fått ett regeringsuppdrag om att definiera ”naturnära skogsbruk”. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023.

Skogsstyrelsen har tagit fram en definition för ”hyggesfritt skogsbruk”:

Hyggesfritt skogsbruk på skogsmark med produktionsmål innebär att skogen sköts så att marken alltid är trädbevuxen utan att det uppstår några större kalhuggna ytor.

FSC definierar anpassat brukande genom ”ståndortsanpassning”:

Ståndortsanpassning (Site adaptation): Mark- och beståndsvårdande åtgärder som med beaktande av den enskilda växtplatsen skapar en god tillväxtmiljö på ståndorten samtidigt som risken för negativa effekter på miljön minimeras. (Skogsencyklopedin)

Ståndortsanpassningen måste redovisas för att erhålla FSC-certifikat.

Majoriteten av skogen som Svenska kyrkan förvaltar är trakthyggesbruk anpassat för en omloppstid på 80–100 år. Alla stift arbetar med hyggesfria metoder, med personal som utbildas och engagerar sig i en möjlig omställning. Stiftens egendomsförvaltningars förening har gjort ett arbete om vilka marker som är lämpliga för hyggesfritt skogsbruk.

Prästlönetillgångarna och Svenska kyrkans färdplan för klimatet

Färdplanen siktar mot tre effektmål som ska vara uppfyllda senast 2030, se www.svenskakyrkan.se/svenska-kyrkans-fardplan-for-klimatet. PLT berörs av flera åtaganden i färdplanen, bland annat genom etappmål som ska vara uppnådda 2023. I en statusrapport (augusti 2022) för färdplanen redovisas följande:

Skogforsk har, på uppdrag av Svenska kyrkan, tagit fram en gemensam metod för att räkna på kyrkans skogsbruk ur ett klimatperspektiv. Uppdraget slutrapporteras under senare delen av 2022 på www.skogforsk.se.

I målarbetet för klimatneutralitet har flera förvaltningar börjat arbeta för fossilfria bränslen.

Att snabbt etablera ny skog ingår i den löpande förvaltningen, och bidrar till att tillvarata den brukade skogsmarkens produktionspotential för ökad klimatnytta.

PLT har många provtytor på sina marker som härbärgerar forskning om alternativa skötselmetoder.

Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning

Idag finns information om stiftens skogsförvaltning på respektive stifts sidor om skogsbruk samt på www.svenskakyrkan.se/stiftensskogar.

I certifieringsstandarderna ska viss information vara tillgänglig. Hyggesanmälningar ligger publikt på Skogsstyrelsens hemsida. Skogsbruksplanerna innehåller information som inte får lämnas ut, till exempel information om vissa artförekomster och rovfågelbon.

På senare år har kartverktyg och andra system utvecklats för att göra det möjligt att söka fram arealer som funnits och tillkommit med olika hyggesfria metoder. På grund av olika begrepp är siffrorna osäkra, beroende på vad man vill ha redovisat.

Det pågår ett arbete i stiftens för en hållbarhetsredovisning för stiftens samlade tillgångar, som kan härbärgera beräkningar av skogens klimatpåverkan och klimatnytta. Det finns inget lagkrav om hållbarhetsredovisning för stiftens samlade skogsförvaltning.

Möjlighet att ta del av mer information än vad som tillgängliggörs publikt finns genom direktkontakt med respektive stift.

Utskottets överväganden

Motion 2022:5 Svenska kyrkans skogstillgångar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:5.

Prästlönetillgångarna förlorar betydande värden som följd av skadeangrepp, som på många platser är omfattande. Med tanke på klimatförändringar ser angreppen inte ut att minska.

Hantering för att förebygga och minska skadeangrepp finns i befintliga ordningar och arbetssätt som regleras av statliga myndigheter. Regelverken omfattar skogsbruk i hela Sverige med hänsyn till skogsbestånd i olika klimatzoner. Stiftens hjälps åt för att förbättra denna hantering.

Utskottet inser problematiken men menar att det motionären vill uppnå redan omhändertaras.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Motion 2022:49 Avsättningar i Svenska kyrkans skogar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:49.

Motionären tar upp en fråga som binder ihop Svenska kyrkans arbete för både hållbart kulturarv och hållbart skogsbruk. Utskottet har inhämtat information från stiftens, som beskriver ett tydligt behov av att säkerställa kvalitetsvirke för kulturminnesvård.

Utskottet ser ett problem i att samtidigt som vi brukar skogen ansvarsfullt har stora hinder att ta ut kulturvirke ur egna skogar och därför köper in det från andra länder. Problemet har sin grund i motstridiga lagar som hanteras av de statliga myndigheterna för natur-, kultur- och skogsvård.

Förvaltarens utskottet föreslår att motionen ska bifallas och resultera i ett uppdrag till kyrkostyrelsen i enlighet med motionens förslag.

Motion 2022:75 Naturnära skogsbruk

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:75.

Stiftens prövar kontinuerligt olika skogsbruksmetoder och förutsättningarna för ett mer hållbart skogsbruk kommer att utredas. Utskottet anser att motionärens förslag att verka för att snarast ställa om allt skogsbruk från trakthyggesbruk skulle föregripa denna utredning.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Motion 2022:76 Beräkning av skogens klimatnytta

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:76.

Stiftens har ett gemensamt pågående arbete med att beräkna skogens klimatnytta. Detta innefattar bland annat bättre sätt att redovisa skogsförvaltningens arbete med hållbar

utveckling samt en utredning av Skogforsk, beställd av PLT, som ger stöd för klimatberäkningar av olika skogsbruksmetoder. Arbetet sker hos stiftet och det är inte kyrkostyrelsens uppgift att utforma arbetet även om kyrkostyrelsen har tillsyn över förvaltningen av prästlönetillgångarna.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Motion 2022:77 Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:77.

Svenska kyrkan tillämpar offentlighetsprincipen och de som önskar kan begära ut handlingar. Handlingar som skogsbruksplaner är riktade till fackmässig kompetens och inte till en bred allmänhet.

Stiftet kommunicerar skogsförvaltningens arbete med allmänheten bland annat genom respektive stifts hemsidor och den gemensamma film om Svenska kyrkans skogsförvaltning som snart kommer offentliggöras och som utskottet tagit del av.

Allmänhetens intresse för skogsfrågor har på senare år ökat markant och Svenska kyrkans skogsbruk uppmärksammas särskilt i ljuset av kyrkans uppdrag att bidra till att återupprätta skapelsen. Där uppstår frågor kring Svenska kyrkans både teologiska och praktiska förhållningssätt. Utskottet tar detta intresse på allvar och ser fram emot att stiftet förbättrar sitt arbete med att göra sig mer publika, i kombination med ett utvecklat samtal om skog och tro i församlingar och pastorat.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Motion 2022:80 Contortatallen

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:80.

Frågor om skogsbestånd i förvaltningen hanteras av stiftet. Utskottet konstaterar att stiftet redan arbetar för att minska bestånd av contortatallar och att det gynnar varken ekonomisk eller ekologisk hållbarhet att snabbavverka de bestånd av contortatall som finns. Utskottet menar att forskning på för Sverige främmande arter kan vara till gagn för att förnya skogsbeståndet i ett förändrat klimat. Forskning behövs också för att hantera de arter som är mindre lämpliga.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På förvaltarskapsutskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Ann Edlund, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig och instämmer därmed inte i förvaltarekapsutskottets förslag till kyrkomötesbeslut angående motion 2022:5 med rubriken Svenska kyrkans skogstillgångar och föreslår istället att kyrkomötet beslutar att bifalla motionen med dess motiveringar.

Anders Skogberg

Reservation 2

Jag reserverar mig mot förvaltarekapsutskottets beslut i betänkandet F 2022:1 till förmån för bifall till motion 2022:75.

De negativa effekterna av trakthyggesbruk är väl kända och det är akut att utveckla andra typer av skogsbruk. Även om ansvaret ligger hos stiftens finns det inget som hindrar att Svenska kyrkan nationellt ger stöd i arbetet med nya metoder. Ett av de stora problemen idag är att majoriteten av de maskiner som finns idag är anpassade för trakthyggesbruk och här kan Svenska kyrkan vara en föregångare och bidra till att nya lösningar tas fram. För att detta ska ske behövs en mycket tätare samverkan mellan ansvariga för prästlönetillgångarna respektive renskötseln än idag.

Lena Östholm Munkberg

Reservation 3

Jag reserverar mig mot förvaltarekapsutskottets beslut i betänkandet F 2022:1 till förmån för bifall till motion 2022:77. Eftersom all information redan finns hos stiftens borde det vara lätt att få till en nationell sammanställning. Det är först när vi har en sammanställning som vi kan avgöra vad som är mest effektivt och gynnsamt ur ett hållbarhetsperspektiv. Det kan också sprida goda exempel och ge oss vägledning vad som bör göras härnäst.

Lena Östholm Munkberg

Reservation 4

Jag reserverar mig mot förvaltarekapsutskottets beslut i betänkandet F 2022:1 till förmån för bifall till att-sats 1 och att-sats 3 i motion 2022:80 och avslag på att-sats 2. Contortatallen är en invasiv art och det är viktigt att vi inte på något sätt bidrar till att den sprids.

Lena Östholm Munkberg

Särskild mening 1

Jag anser att förvaltarekapsutskottets borde ha bifallit motion 2022:5.

Ingvar Jonsson

Särskild mening 2

Jag anser att förvaltarekapsutskottets borde bifallit motion 2022:77.

Gun Gabrielsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:14y

Skog och förvaltarskap

Läronämndens yttrande över motionerna 2022:5, 2022:6, 2022:49, 2022:73, 2022:74, 2022:75, 2022:76, 2022:77, 2022:79 och 2022:80

Läronämnden konstaterar att ett flertal motioner berör Svenska kyrkans skogsbruk och förvaltning. Mot bakgrund av detta vill läronämnden påminna om tidigare yttranden.

I läronämndens yttrande 2014:12y anges en grundläggande teologisk utgångspunkt för ett ansvarsfullt förvaltarskap:

Enligt skapelseberättelserna i Första Moseboken har människan ansvar att förvalta skapelsen. Jesus ger en vision av Guds rike som befriar och uppfostrar oss att dela evangelium och bygga en värld där Guds vilja sker.

I Ln 2021:11y framhåller nämnden därtill:

Under de senaste decennierna har den teologiska, pastoral och praktiska medvetenheten ökat om betydelsen av skapelsens integritet i relation till människans förvaltarskap. Med hänsyn till detta, och till nuvarande kunskapsläge i klimat- och miljöfrågor, behövs en teologiskt motiverad bearbetning av kyrkoordningens kapitel 46, särskilt 3 §, i syfte att uppnå långsiktig ekologisk, ekonomisk, social och andlig hållbarhet.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.

Kyrkomötet Förvaltarekapsutskottets betänkande 2022:2

Gemensamt ansvar för skydd av skog

Sammanfattning

Betänkandet behandlar tre motioner om Svenska kyrkans skogsförvaltning, med särskild inriktning på ett ansvar i renbetesland och relationer till skogsbruk på mark där det samiska folket också lever och verkar.

Svenska kyrkans förvaltning av skog i renkötselområdet måste respektera urfolksrätten. Förvaltarekapsutskottet delar den åsikt som framförs av De Ungas Kyrkomöte om att samerna måste ges konkret möjlighet att delta i processen och påverka vad som händer. Utskottet hyser tilltro till att de ansvariga stiftens kan upprätthålla väl fungerande samråd och samverkan med samerna när det gäller skogsbruket i dessa områden.

Förvaltarekapsutskottet ser inte att det arbete som har påbörjats både i förra årets kyrkomötesuppdrag till kyrkostyrelsen och i handlingsplanen för ursäkten till det samiska folket bör föregripas med ytterligare beslut.

Utskottet anser med detta att motionerna ska avslås.

Till beslutet finns två reservationer och tre särskilda meningar.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:73, punkt 1,
2. avslå motion 2022:73, punkt 2,
3. avslå motion 2022:73, punkt 3,
4. avslå motion 2022:78,
5. avslå motion 2022:79.

Motionernas förslag

Motion 2022:73 av Åsa Rehndell, Skydd av skog

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. verka för att Svenska kyrkan långsiktigt skyddar minst 30 procent av de produktiva skogar som Svenska kyrkan förvaltar,
2. låta oberoende experter på biologisk mångfald, ekologi och kultur utreda vilka skogsområden som Svenska kyrkan förvaltar som har de högsta natur- och kulturvärdena och därmed är mest lämpliga att skydda,
3. se till att enskilda stift, församlingar och pastorat som drabbas hårt ekonomiskt av minskade intäkter från skogsbruket på grund av att stora områden undantas från skogsbruk, kompenseras för det.

Motion 2022:78 av Åsa Rehdell m.fl., Återlämning av mark som tagits från samerna

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vilka av de marker som Svenska kyrkan förvaltar som historiskt har tagits från samerna och hur dessa kan återlämnas utan att skapa konflikt mellan samerna.

Motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl., Naturnära skogsbruk inom traditionellt samiskt område

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan inom traditionellt samiskt område (renskötselområdet) ska bruka skogen på ett naturnära sätt, utan kalhyggen.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2022:73 och 2022:79 i Ln 2022:14y, *bilaga*.

Bakgrund

Kyrkan har inte full förfoganderätt

Den stora delen av de tillgångar i form av skog, jord och fonder som förvaltas av Svenska kyrkan utgörs av så kallade prästlönetillgångar (PLT). PLT är en självägande och stiftelseliknande förmögenhetsmassa. Svenska kyrkan förvaltar dessa tillgångar enligt bestämmelser i lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, men kyrkan äger dem inte. I 9 § lagen om Svenska kyrkan står det:

Prästlönefastigheter och prästlönefonder (prästlönetillgångar) har till ändamål att bidra till de ekonomiska förutsättningarna för Svenska kyrkans förkunnelse.

Endast avkastningen får användas för ändamålet.

Prästlönetillgångarna skall förvaltas av Svenska kyrkan såsom självständiga förmögenheter. Regeringen får besluta om tillsyn av förvaltningen.

Förmögenheten skall vara placerad på ett godtagbart sätt.

Det finns också andra lagar som har betydelse för förvaltningen av prästlönetillgångarna, till exempel skogsvårdslagen (1979:429).

I kyrkoordningen finns närmare bestämmelser om förvaltningen av PLT i 46 kap. 3 §:

Prästlönetillgångarna ska förvaltas så effektivt som möjligt och på ett sådant sätt att de ger bästa möjliga uthålliga totalavkastning. Tillgångarna ska därtill förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar.

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen av prästlönetillgångarna.

Uppdraget att förvalta PLT har av kyrkomötet lämnats till stiftens vilket framgår av 46 kap. kyrkoordningen. Det är möjligt för stiftsfullmäktige att tillsätta nämnder för uppgifter som annars fullgörs av stiftsstyrelsen. I några stift finns egendomsnämnder som svarar för förvaltningen av PLT. I sådana fall ska stiftsfullmäktige också utfärda

reglemente och närmare bestämmelser om förvaltningen. Om inget annat har bestämts är det stiftsstyrelsen som förvaltar PLT, i några fall genom av stiftsstyrelsen inrättade egendomsutskott.

Kyrkostyrelsen har ansvar för tillsyn över stiftens förvaltning av PLT. Av bestämmelserna i kyrkoordningen framgår det att i tillsynen ingår att ge stöd, råd och hjälp i frågor som rör förvaltningen. Det finns också en rätt för kyrkostyrelsen att inhämta information från stiftens och att uppmärksamma kyrkomötet på allvarliga brister i förvaltningen. Det framgår även att kyrkostyrelsen årligen ska samråda med stiftens om förvaltningen av PLT.

Frågan om markförvaltning i samiskt område kommer att bearbetas

I den handlingsplan som nu arbetas fram av kyrkostyrelsen för att fullfölja vad som framförts i Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket är frågan om markförvaltning och skogsbruk central. Man planerar historiska studier om hur markinnehavet byggts upp, kartläggning av nuvarande markförvaltning och dess konsekvenser samt en dialog med samiska intressenter om att hitta långsiktigt hållbara former för samiskt inflytande. Dessa insatser planeras att utvärderas och rapporteras inför Sägastallamat 3 år 2026.

2021 års kyrkomöte gav utredningsuppdrag

Kyrkomötet gav 2021 i uppdrag till kyrkostyrelsen att

utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

I det utskottsbetänkande som låg bakom detta beslut (F2021:1) sade utskottet bland annat

Utskottet är övertygat om att ett miljömässigt hållbart skogsbruk samtidigt kan vara ekonomiskt bärkraftigt och ge ett fortsatt bidrag till den kyrkliga verksamheten. Den utredning som utskottet föreslår måste då belysa hur en sådan ekonomisk bärkraft bäst kan balanseras mot andra viktiga värden som urfolkens rättigheter och den biologiska mångfalden.

I kyrkostyrelsens återrapportering om kyrkomötets ärenden framkommer att direktiven för denna utredning håller på att tas fram.

Inget sätt att kompensera för kyrkomötesbeslut

Det är stiftens som förvaltar prästlönetillgångarna i enlighet med det ramverk som finns och som därmed ansvarar för avkastningen. Det finns ingen mekanism för att kompensera för om förvaltningen ger mindre avkastning än historiskt eller mindre än andra stifts förvaltningar. Det finns inte heller någon mekanism för att jämma ut i de fall där något stifts förvaltning ger större avkastning än andra. De stift som förvaltar mark inom renskötselområdet utdelade 2019 12 miljoner kronor (Luleå), 42 miljoner kronor (Härnösand) och 30 miljoner kronor (Västerås). Ingen av enheterna i det berörda området får mer än 8 procent av de totala intäkterna genom utdelning från PLT.

Det har förekommit att kyrkomötet har beslutat att en del av den allmänna utjämningsavgiften ska användas så att stift, församlingar och pastorat får ökade resurser för tillfälliga och riktade insatser. Det har också diskuterats om gränsförsamlingar skulle kompenseras för uteblivna kyrkoavgifter genom utjämningsystemet men i det

fallet blev beslutet att respektive stift hade tillräckliga möjligheter att ge stiftsbidrag för att hantera den typen av förhållande i vissa församlingar i stiftet.

Det pågår en dialog om förutsättningar för samiska näringar

I skogsbruksfrågor som rör samiska näringar finns en dialog med samiska företrädare. Frågor om skogsbruk och markförvaltning behandlas även i Svenska kyrkans handlingsplan kopplad till åtaganden i ursäkten till det samiska folket.

Svenska kyrkan förvaltar idag stora arealer i norra Sverige. Markfrågorna är komplexa och Svenska kyrkan har att förhålla sig till en rad olika intressen på lokal nivå. Från Svenska kyrkans sida har det genom åren funnits en ambition att utveckla samråden och dialogen med samebyar och ett samarbete med Svenska samernas riksförbund i rennäringfrågor.

I dialogen inför Svenska kyrkans ursäkt har samiska företrädare särskilt lyft frågor kopplade till kyrkans markförvaltning. Det handlar om relationer till kyrkan både i nutid och i historisk tid. När det gäller nutid handlar det om hur kyrkans förvaltning av marker påverkar same- och samiska näringar idag. Rörande de historiska relationerna anføres från samiskt håll att det finns oklarheter kring hur kyrkan kommit i besittning av de marker som idag förvaltas av kyrkan.

Naturnära skogsbruk behöver definieras

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har fått ett regeringsuppdrag om att definiera ”naturnära skogsbruk”. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023. Skogsstyrelsen har sedan 2021 en definition för ”hyggesfritt skogsbruk” som innebär att skogen sköts så att marken alltid är trädbevuxen utan att det uppstår några större kalhuggna ytor.

Majoriteten av skogen som Svenska kyrkan förvaltar är trakthyggesbruk anpassat för en omloppstid på 80–100 år. Alla stift arbetar dock också med hyggesfria metoder, med personal som utbildas och engagerar sig i en möjlig omställning.

Stiften har genom Stiftens egendomsförvaltningars förening gjort ett internt arbete för att identifiera vilka skogs- och marktyper som kan vara lämpliga för hyggesfritt skogsbruk. Eftersom förutsättningarna varierar väldigt i olika delar av landet är det svårt att peka ut någon specifik typ av skog som är särskilt lämplig. På vilket sätt skogen i de fall där det är lämpligt ska brukas med hyggesfria metoder beror förutom på de naturgivna förutsättningarna även på skogens geografiska läge, det vill säga om det är tätortsnära, inom renbetesland, svåråtkomligt och så vidare.

Utskottets överväganden

Motion 2022:73 Skydd av skog

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:73.

Förvaltarskapsutskottet menar att den ansvarsfördelning som gäller inom Svenska kyrkan där stiften ansvarar för förvaltningen av prästlönetillgångarna och kyrkostyrelsen ansvarar för tillsyn av denna förvaltning är väl genomtänkt och ändamålsenlig. Det bör därför vara en fråga för stiften och egendomsförvaltningarna att avgöra hur skogen bäst skyddas och ett långsiktigt hållbart skogsbruk säkerställs. Svenska kyrkans färdplan för klimatet och certifierat skogsbruk är två ramverk som i dag är vägledande i kyrkans skogsförvaltning. Den utredning som kyrkomötet förra året gav kyrkostyrelsen i uppdrag att genomföra kommer att klargöra vilka förändringar i kyrkoordningen som behövs för att säkerställa att markförvaltningen bedrivs på ett

hållbart sätt. Kyrkomötet bör inte reglera hur förvaltningen bedrivs i detalj och utskottet anser därför att motionens första punkt ska avslås.

Stiften tar kontinuerligt stöd av forskning i sin skogsförvaltning, för att utveckla arbetet i en hållbar riktning. Förvaltarskapsutskottet har förtroende för att stiften självständigt och i samverkan kan hitta rätt kompetens för att identifiera vad som är skyddsvärt och hur det bör skyddas. Stiften samarbetar med forskare och forskningsinstitut som arbetar på god vetenskaplig grund. Skulle kyrkostyrelsen i sin tillsyn av förvaltningen finna att stiften brister i denna del finns det redan förutsättningar att korrigera detta. Utskottet anser därför att motionens andra punkt ska avslås.

I förvaltningen av prästlönetillgångarna väljer stiften att ha olika inriktning på förvaltningen av fonder, jord och skog. Dessa val görs för att uppnå den hållbara förvaltning som anges i regelverket för tillgångarna och också vad som följer av andra regelverk. Olika val i förvaltningen och yttre faktorer som konjunktur och förändringar i regelverket påverkar avkastningen på kort och lång sikt. Det är rimligt att de församlingar som har andelar i respektive stifts PLT också bär konsekvenserna när det gäller avkastningen av förvaltningen. Förvaltarskapsutskottet ser inte att det finns skäl eller förutsättningar för att ändra detta och anser därför att motionens tredje punkt ska avslås.

Motion 2022:78 Återlämning av mark som tagits från samerna

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:78.

Svenska kyrkans förvaltning av skog i renskötselområdet måste respektera urfolksrätten. Svenska kyrkan behöver därför samverka med samerna för att prästlönetillgångarna ska förvaltas utan att inkräkta på denna rätt. I arbetet med den handlingsplan som finns med anledning av Svenska kyrkans ursäkt till samerna ska det klarläggas om det skett några kränkningar av denna rätt historiskt när tillgångarna byggts upp. Svenska kyrkan ska inte väja för att reda ut denna känsliga men komplexa frågeställning och genomföra de förändringar som krävs framöver. Här delar utskottet den åsikt som framförs av De Ungas Kyrkomöte om att samerna måste ges konkret möjlighet att delta i och påverka processen. Förvaltarskapsutskottet anser inte att det arbete som nu har påbörjats kan föregripas med beslut när det gäller om mark ska återlämnas och anser därför att motionen ska avslås.

Motion 2022:79 Naturnära skogsbruk inom traditionellt samiskt område

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:79.

Den grundläggande ansvarsfördelningen för förvaltningen av prästlönetillgångarna gäller också mark i traditionellt samiskt område. Förvaltarskapsutskottet hyser tilltro till att de ansvariga stiften kan upprätthålla väl fungerande samråd och samverka med samerna när det gäller skogsbruket i dessa områden. Utskottet anser därför att motionen ska avslås.

Uppsala den 7 oktober 2022

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

David Axelson-Fisk, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot förvaltarens utskottets beslut i betänkandet F 2022:2 till förmån för bifall till motion 2022:73. Innebörden av begrepp ändras över tid och idag är det inte endast ekonomisk effektivitet som är viktigt och det framgår tydligt av Svenska kyrkans färdplan för klimatet där även de ekologiska, sociala och andliga hållbarhetsaspekterna vägs in.

Det är fullt rimligt att uppmuntra och stötta stiftens att skydda 30 procent av skogen. Redan idag görs ett stort arbete i stiftens att skydda skog och att finna nya sätt att sköta skogen. Men för att ta nästa steg behöver Svenska kyrkan peka ut en riktning och erbjuda möjligheter till stöd vid genomförandet.

Lena Östholm Munkberg

Reservation 2

Jag reserverar mig mot förvaltarens utskottets beslut i betänkandet F 2022:2 till förmån för bifall till motion 2022:78. Då de unga är vår framtid reserverar jag mig till förmån för motionssvar från De Ungas Kyrkomöte:

De Ungas Kyrkomöte ställer sig positiva till att återlämna mark som tagits från samerna. De Ungas Kyrkomöte önskar att det ska framgå tydligare i motionens att-sats att samer skall ha en direkt inverkan på återgivandeprocessen. Detta kan ske genom att bjuda in samiska ungdomsrepresentanter, samiska förtroendevalda, representanter från Svenska kyrkans samiska råd och representanter från staten. De Ungas Kyrkomöte vill också trycka på att skogen som återlämnas skall vara direkt brukbar för mottagaren och inte obrukbar till följd av skogsbruk.

Lena Östholm Munkberg

Särskild mening 1

Jag anser att utskottet borde bifallit motion 2022:73 som helhet så Svenska kyrkan som motionen föreslår ska ligga i framkant i att verka för att bevara den biologiska mångfalden.

Lisa Wallenstein

Särskild mening 2

Jag anser att utskottet borde bifallit motionen 2022:73 med dess samtliga att-satser eftersom motionärens intentioner är att verka för ett långsiktigt bevarande av skogens biologiska mångfald. Dessutom tar den ansvar för hur detta skulle kunna förverkligas.

Marie Buhr

Särskild mening 3

Jag anser att utskottet borde ha bifallit motion 2022:73 och motion 2022:79.

Gun Gabrielsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:14y

Skog och förvaltarskap

Läronämndens yttrande över motionerna 2022:5, 2022:6, 2022:49, 2022:73, 2022:74, 2022:75, 2022:76, 2022:77, 2022:79 och 2022:80

Läronämnden konstaterar att ett flertal motioner berör Svenska kyrkans skogsbruk och förvaltning. Mot bakgrund av detta vill läronämnden påminna om tidigare yttranden.

I läronämndens yttrande 2014:12y anges en grundläggande teologisk utgångspunkt för ett ansvarsfullt förvaltarskap:

Enligt skapelseberättelserna i Första Moseboken har människan ansvar att förvalta skapelsen. Jesus ger en vision av Guds rike som befriar och uppfostrar oss att dela evangelium och bygga en värld där Guds vilja sker.

I Ln 2021:11y framhåller nämnden därtill:

Under de senaste decennierna har den teologiska, pastoral och praktiska medvetenheten ökat om betydelsen av skapelsens integritet i relation till människans förvaltarskap. Med hänsyn till detta, och till nuvarande kunskapsläge i klimat- och miljöfrågor, behövs en teologiskt motiverad bearbetning av kyrkoordningens kapitel 46, särskilt 3 §, i syfte att uppnå långsiktig ekologisk, ekonomisk, social och andlig hållbarhet.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.

Kyrkomötet Förvaltarekapsutskottets betänkande 2022:3

Hållbara investeringar

Sammanfattning

Betänkandet behandlar motionerna 2022:6, 2022:42 och 2022:74 om vindkraft, Agenda 2030 och kapitalförvaltning. Utskottet anser att Svenska kyrkan har höga hållbarhetsambitioner i sina investeringar. Utskottet förutsätter att kyrkostyrelsen vidmakthåller och vidareutvecklar sitt arbete med hållbar utveckling, sett till kyrkans fyra hållbarhetsdimensioner, för att nå målen i både Svenska kyrkans färdplan för klimatet och Agenda 2030.

Utskottet föreslår att de tre motionerna avslås.

Till beslutet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:6,
2. avslå motion 2022:42,
3. avslå motion 2022:74, punkt 1,
4. avslå motion 2022:74, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2022:6 av Anders Skogberg, Vindkraftens miljöpåverkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i 46 kap. kyrkoordningen som ger uttryck för en restriktiv hållning till etablering av vindkraft på Svenska kyrkans mark, särskilt i områden av höga natur- och kulturvärden.

Motion 2022:42 av Lennart Matikainen, Ställningstagandet för Agenda 2030

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ompröva ställningstagandet för FN:s Agenda 2030.

Motion 2022:74 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl., Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. säkerställa att placeringsanvisningarna stärks för att leda till mindre utsläpp av växthusgaser,
2. göra en hållbarhetsanalys av placeringarna utifrån Agenda 2030.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2022:6 och 2022:74 i Ln 2022:14y, *bilaga*.

Bakgrund

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

Svenska kyrkans färdplan för klimatet som antogs av kyrkostyrelsen 2019 innebär att Svenska kyrkan ska minska sin klimatpåverkan och bidra till mänsklighetens gemensamma arbete för att bromsa effekterna av klimatförändringarna. Enligt färdplanen ska Svenska kyrkan bidra till klimaträttvisa, lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen samt uppnå klimatneutralitet för den egna verksamheten till år 2030.

Under 2020 tog stiftet i egenskap av förvaltare av prästlönetillgångarna (PLT) fram etappmål som en del av arbetet med *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* (www.svenskakyrkan.se/svenska-kyrkans-fardplan-for-klimatet). Dessa återfinns under rubriken *Förvaltning av skog och mark* i färdplanen. Bland annat ska PLT fortsätta att driva på investeringar i sol- och vindkraft. Det kan göras både i små och stora projekt och i samverkan med andra aktörer.

Vindkraft en del av hur uppsatta mål nås

De senaste åren har stiftet i ökande omfattning utarrenderat områden för vindkraftverk på PLT-mark. Det framgår av kyrkostyrelsens tillsynsrapport hur PLT under 2021 även bidragit till en produktion av el som grovt räknat motsvarar ett dygns elkonsument i Sverige. Detta sker genom vattenkraft, vindkraft och försäljning av biobränsle från skog. PLT ska beakta målkonflikter som uppstår vid etableringen av vindkraft.

Under 2021 bidrog PLT genom utarrendering av mark eller i egen regi till en produktion av förnybar energi i form av vindkraft, vattenkraft, solenergi samt bioenergi om 1,31 TWh (1,29 TWh). Den totala produktionen av förnybar energi på PLT:s mark var i stort sett oförändrad jämfört med 2020, där vindkraften var det enda energilag som ökade produktionen under 2021 och stod för 70 (66) procent.

Vid utgången av 2021 fanns det 70 (69) sådana kraftverk på PLT:s marker. I Linköpings stift är en vindkraftspark med kapacitet på 36 MW under uppbyggnad, som kommer att tas i bruk under 2022. Vidare nämner Växjö stift att 13 vindkraftverk med kapacitet på 3–6 MW successivt kommer att tas i bruk under perioden 2022–2024.

Sammanlagt i Sverige fanns vid slutet av 2021 totalt 4 754 vindkraftverk som bidrog till cirka 16 procent av Sveriges elproduktion. Den totala installerade effekten vid slutet av 2021 på 12,1 GW genererade cirka en fjärdedel av Sverige totala elanvändning.

Vindkraftsfrågan vid kyrkomötet 2021

I motion 2021:66 föreslogs kyrkomötet att uttala en kritisk hållning till etablering av vindkraft i Svenska kyrkans skog och mark. Förvaltarskapsutskottet föreslog i sitt betänkande F 2021:1 att motionen skulle avslås. Kyrkomötet beslutade att bifalla utskottets förslag.

Utskottet motiverade sitt betänkande med att vindkraft är ett bidrag till nödvändig omställning av energiproduktionen i Sverige och Svenska kyrkans markförvaltning bör bidra till detta på ett ansvarsfullt sätt. Utskottet övervägde vidare:

En omställning för ett hållbart klimat förutsätter förändringar i energi-produktionen. Förvaltarens utskottet menar att Svenska kyrkan bör bidra till denna omställning med de förutsättningar kyrkan har. Vindkraften är en del av omställningen och utskottet bedömer att tillståndsprocessen innan vindkraftverk får etableras säkerställer att man tar nödvändiga hänsyn.

Utskottet inser att det finns risker med etablering av nya vindkraftverk. När det blir aktuellt med vindkraftverk på mark som Svenska kyrkan förvaltar är det därför viktigt att kyrkan är noggrann med att detta görs på ett sätt som minimerar skadan. Men att med medvetenhet om fördelar och nackdelar använda vinden som en kraftkälla är något som stift och församlingar kan ta ansvar för.

Kyrkomötet gav 2021 i uppdrag till kyrkostyrelsen att

utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

I kyrkostyrelsens åiterrapportering om kyrkomötets ärenden (KsSkr 2022:3) framkommer att direktiven för denna utredning håller på att tas fram.

Agenda 2030: antagande och uppföljning

Agenda 2030 antogs av FN:s medlemsländer 2015 och syftar till att bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Agendan innehåller 17 globala mål som är indelade i ett antal delmål med tillhörande och mätbara indikatorer vilket möjliggör uppföljning och utvärdering av arbetet. Ledorden i Agenda 2030 är att *ingen ska lämnas utanför* och målen ska genomföras med särskild hänsyn till de människor och samhällen som har sämst förutsättningar.

Svenska kyrkan mobiliserade inför FN:s klimatkonferens COP26 i Glasgow i november 2021 och inför FN:s miljökonferens Stockholm +50 i Stockholm i juni 2021 där stora delar av civilsamhället, inklusive Svenska kyrkan, uttalade behovet av klimat- och miljö rättvisa och att världens länder behöver göra fler åtgärder och öka takten för att nå de globala målen.

Svenska kyrkan har deltagit i samrådsforum mellan regeringen och det civila samhället om Agenda 2030 och ingår även i Sveriges delegationer för att bevaka måluppfyllnaden vid FN:s årliga högnivåmöten om hållbar utveckling.

De globala målen är inte uppfyllda förrän alla länder uppfyller dem. Även om Sverige ligger i framkant i genomförandet av Globala målen, sett till Sustainable Development Reports ranking (<https://dashboards.sdindex.org/rankings>) över hur långt världens länder har kommit, så finns det stora utmaningar och mycket arbete kvar i Sverige för att målen ska bli verklighet (www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/agenda-2030/). Agendans upplägg möjliggör för andra organisationer att relatera sin verksamhet till Agenda 2030, vilket även Svenska kyrkan gör (www.svenskakyrkan.se/hallbarutveckling/agenda2030).

Agenda 2030 vid tidigare kyrkomöten

Kyrkomötets beslut om att ta fram exempel med en kristen värdegrund utifrån Agenda 2030

Kyrkomötet beslöt att bifalla förvaltarens utskottets förslag att med anledning av motion 2019:11 uppdraga till kyrkostyrelsen att förmedla ett exempel med en kristen

värdegrund i nutidens format utifrån Agenda 2030 till stift och församlingar som en del av den gemensamma satsningen på undervisning och lärande.

Ett exempel som redovisats för kyrkomötet är samtals- och reflektionsmaterialet om naturens rättigheter (www.svenskakyrkan.se/naturensrattigheter). Fler exempel på hur Agenda 2030 kan användas i en värdegrundsbaserad kontext finns på Svenska kyrkans intranät (internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen/agenda-2030).

Klimatutmaningarnas betydelse för kyrkans undervisningsuppdrag

Kyrkomötet beslutade 2019 att uppdra till kyrkostyrelsen att i sitt framtida strategiska arbete beakta det förvaltar-kapsutskottet anförde beträffande undervisning. Förvaltar-kapsutskottets betänkande (F 2019:1) innehöll om undervisning överväganden som handlade om klimatförändringarna:

Dagens klimatutmaningar måste speglas i kyrkans undervisning.

Klimatförändringarna är en avgörande del av sammanhanget inom vilken kyrkan verkar idag. Kyrkan ska förkunna evangeliet just in i denna konkreta kontext. Kontexten bör dock inte skymma evangeliets giltighet i alla tider. Forskaren Cecilia Melders oro över antalet självmord bland unga på grund av klimathotet kan komma att öka framöver är en signal som kyrkan måste uppmärksamma och ta på allvar. Denna omständighet tillsammans med marginaliseringen av landsbygdsbefolkningen i klimatkussionen är exempel på att den ekologiska och sociala hållbarheten ska förstås och eftersträvas som sammanhängande dimensioner. Kyrkan behöver i sin undervisning lyfta fram att alla har ett förvaltar-kapsansvar och en skyldighet att värna skapelsen samtidigt som ett destruktivt skambeläggande ska undvikas. En del av syftet med kyrkans grundläggande uppgift är beskriven i kyrkoordningen som att ”Guds rike utbredds och skapelsen återupprättas”. Konkret kan ansvaret visa sig i att det bibliska arvet på olika sätt integreras i hållbarhetsmålen som finns i Agenda 2030 och därmed levandegörs.

Nationell nivåns kapitalförvaltning

Sedan 2008–2009 investerar inte Svenska kyrkan i verksamheter som utvinner kol, olja eller gas, utan fokuserar på att hitta bolag som erbjuder lösningar på klimatkrisen. Fram till 2014 fanns dock ett innehav i ett företag som gjorde stadsgas till kinesiska hushåll, vilket ersatte det smutsigare kolet. Med den av kyrkostyrelsen antagna finanspolicyn och de kompletterande placeringsanvisningarna för etik och hållbarhet har Svenska kyrkan banat vägen för både svenska och utländska fondförvaltare att ta fram nya finansiella produkter som inte innehåller bolag som utvinner bränslen från fossila energikällor.

I arbetet med att göra förvaltningen av kapitalet mer hållbart har det inte framgått att oljebolagen ställt om sin affärsmodell, däremot har energiproducerande bolag gjort det. Nationell nivå har därför tillåtit investeringar i vissa bolag som producerar elkraft, värme och kyla med fossila bränslen, om bolagen samtidigt har uppvisat en ambitiös omställningsplan. På så sätt har Svenska kyrkan kunnat vara med och påverka den nödvändiga klimatomställningen. I praktiken har det inneburit att den nationella nivån bara har haft enstaka elbolag i kapitalförvaltningen, och dessa har nästan uteslutande använt förnybar energi i sin elproduktion.

Placeringsanvisningarna som anger hur finanspolicyn ska tolkas mer i detalj uppdaterades den 15 februari 2022. Själva policyn uppdaterades senaste gången den 4 oktober 2021. (www.svenskakyrkan.se/kapitalforvaltning)

Policyn har en skrivning om att ”elproducenter är investerbara om mindre än en fjärdedel (<25 procent) av installerad produktionskapacitet är avsedd för fossila energikällor”. Andelen var tidigare 50 procent och minskningen har möjliggjorts tack vare att andra kapitalägare och kapitalförvaltare flitigt använder den nationella nivås policy. Detta innebär i praktiken att det finns i stort sett noll investeringar i detta segment för kyrkans del, sannolikt för att förvaltarna inte har hittat tillräckligt attraktiva bolag att placera i. Fortfarande är villkoret att det finns en tydlig plan för omställning i elbolaget, vilket är nödvändigt för att klara Parisavtalet.

Svenska kyrkans nationella nivås arbets sätt med finanspolicy och placeringsanvisningar finns redovisat på www.svenskakyrkan.se/kapitalforvaltning/vart-arbetsatt.

Övriga så kallade hållbarhetsfrågor – exempelvis antikorruption och mänskliga rättigheter i leverantörskedjan – ska integreras i förvaltningen, vilket framgår av stycket 6.2 i finanspolicyn. Där finns även skrivningar som relaterar till Agenda 2030 och dess 17 globala mål. Flera av fondförvaltarna använder Agenda 2030 när de redovisar sina fonders hållbarhetsprestanda.

Utskottets överväganden

Motion 2022:6 Vindkraftens miljöpåverkan

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:6.

Utskottet anser att Svenska kyrkans positiva hållning till investeringar i vindkraft utgår från ett perspektiv där vårt klimatarbete sträcker sig längre än bara egen verksamhet. Vi bidrar med vår vindkraft till bättre välfärd för samhället i stort, vilket är en väsentlig del av i att vara kyrka i samhället.

Utskottet anser att Svenska kyrkan måste medverka i de möjligheter vi har idag att komma ur klimatkrisen. En möjlighet är att bygga ut vindkraften, vilket också är en del i att uppnå Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Utskottet är medvetet om att en del platser är olämpliga för etablering men känner tilltro till kunskapen som finns hos de enheter, framför allt stiftet, som upplåter plats för vindkraft. Utskottet förutsätter att etablering sker utifrån samlat kunskapsläge och med hänsyn till alla hållbarhetsdimensioner. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen avslås.

Motion 2022:42 Ställningstagandet för Agenda 2030

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:42.

Utskottet anser att Svenska kyrkans arbete för Agenda 2030 är angeläget och ska fortsätta. Utskottet ser att det arbete som utförs relaterat till Agenda 2030, både av Svenska kyrkan och samhället i stort, bidrar till en hållbar utveckling för nuvarande och kommande generationer. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Motion 2022:74 Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:74.

Svenska kyrkans kapitalförvaltning är framgångsrik i det som motionären efterfrågar och är därför vägledande också för andra investerare. Kyrkostyrelsen är noga med val av förvaltare och att följa upp finanspolicyn. Utskottet anser att detta är bra och förutsätter att arbetet fortsätter på samma sätt och är ledande i branschen. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Ann Edlund, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig och instämmer därmed inte i förvaltarens utskottets förslag till kyrkomötesbeslut angående motion 2022:6 med rubriken Vindkraftens miljöpåverkan och föreslår i stället att kyrkomötet beslutar att bifalla motionen med dess motiveringar.

Anders Skogberg

Reservation 2

Jag reserverar mig mot förvaltarens utskottets beslut i betänkandet till förmån för bifall till motion 2022:74.

Lena Östholm Munkberg

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:14y

Skog och förvaltarskap

Läronämndens yttrande över motionerna 2022:5, 2022:6, 2022:49, 2022:73, 2022:74, 2022:75, 2022:76, 2022:77, 2022:79 och 2022:80

Läronämnden konstaterar att ett flertal motioner berör Svenska kyrkans skogsbruk och förvaltning. Mot bakgrund av detta vill läronämnden påminna om tidigare yttranden.

I läronämndens yttrande 2014:12y anges en grundläggande teologisk utgångspunkt för ett ansvarsfullt förvaltarskap:

Enligt skapelseberättelserna i Första Moseboken har människan ansvar att förvalta skapelsen. Jesus ger en vision av Guds rike som befriar och uppfostrar oss att dela evangelium och bygga en värld där Guds vilja sker.

I Ln 2021:11y framhåller nämnden därtill:

Under de senaste decennierna har den teologiska, pastoral och praktiska medvetenheten ökat om betydelsen av skapelsens integritet i relation till människans förvaltarskap. Med hänsyn till detta, och till nuvarande kunskapsläge i klimat- och miljöfrågor, behövs en teologiskt motiverad bearbetning av kyrkoordningens kapitel 46, särskilt 3 §, i syfte att uppnå långsiktig ekologisk, ekonomisk, social och andlig hållbarhet.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.

Kyrkomötet Förvaltarekapsutskottets betänkande 2022:4

Utbildning om klimatkrisen

Sammanfattning

I detta ärende behandlas motion 2022:82 angående behovet av mer utbildning om klimatkrisen för fler inom Svenska kyrkan. Utskottet anser att det redan finns utbildningar som motsvarar behovet och att de ska användas utifrån varje församlings klimatarbete och inte genom ett nationellt påbud. Utskottet menar också att kyrkans miljödiplomering är den väg som valts för att utbilda systematiskt kring klimatkrisen, med stöd av målbilderna i Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Utskottet föreslår därför avslag på motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:82, punkt 1,
2. avslå motion 2022:82, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:82 av Åsa Rehdell m.fl., Utbildning om klimatkrisen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. verka för att all personal och alla förtroendevalda ska få en heldagsutbildning om klimatkrisen och krisen med utrotning av arter och vilka konsekvenser det får för oss människor, våra medarter och skapelsen,
2. ta fram ett material grundat i bästa tillgängliga oberoende forskning. Materialet kan sedan spridas vidare och användas i stift och församlingar.

Bakgrund

Svenska kyrkans miljöutbildning

Svenska kyrkans nationella nivå tog 2019 fram en digital miljöutbildning. Utbildningen finns tillgänglig via hållbarhetsportalen på Svenska kyrkans intranät men går också nå externt (<https://internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen>).

Syftet med miljöutbildningen är att ge anställda och förtroendevalda en gemensam förståelse för vår tids miljöutmaningar och hur de kopplar till Svenska kyrkans verksamhet och identitet. Utbildningen spänner över både teologi och praktik och lär ut begrepp som är centrala i dagens samhällsdiskussioner samt ger tips om hur församlingen kan ta miljöarbetet vidare.

Utbildningen kan göras individuellt, men rekommendationen är att den görs i grupp för att dra nytta av den kunskap som finns bland kollegor och förtroendevalda

och skapa diskussion om vad frågorna aktualiserar i deltagarnas kontext. Utbildningen innehåller reflektionsfrågor och lästips för den som vill lära sig mer.

I augusti 2022 hade sammanlagt 963 personer från hela Svenska kyrkan genomgått den digitala miljöutbildningen och ytterligare 421 personer hade påbörjat den. Förutom uppföljning i miljödiplomerade enheter saknas statistik för hur många som följt upp den digitala utbildningen med gemensamma reflektioner.

Utbildningskrav i kyrkans miljödiplomerering

Kyrkans miljödiplomerering är ett processverktyg för att bygga upp ett fungerande, långsiktigt och målinriktat miljöarbete på en teologisk grund, för en hållbar värld och ett hållbart liv. Kyrkans miljödiplomerering gör det möjligt att arbeta systematiskt och strukturerat för att bidra till hållbar utveckling och minskad miljöbelastning. Idag är cirka 100 enheter i Svenska kyrkan miljödiplomerade.

Utbildningskravet i kyrkans miljödiplomerering är att minst 75 procent av de tillsvidareanställda och minst 75 procent av ledamöterna i kyrkorådet/styrelsen ska genomgå en grundläggande miljö- och hållbarhetsutbildning. Utbildningen ska rymma reflektion kring miljöfrågor i perspektivet hållbar utveckling utifrån en teologisk grund, i syfte att åstadkomma en förståelse för församlingens/enhetens gemensamma värdegrund i detta arbete. Utbildaren och/eller utbildningen ska vara godkänd av stiftets handläggare för främjande av miljö-/hållbarhetsarbete.

Utbildningar om klimat

Svenska kyrkans miljöutbildning tar bland annat upp klimaträttvisa och att klimatförändringarna påverkar de mänskliga rättigheterna. Den tar också upp människan och miljön, ekosystemtjänster, planetära gränser och lagstiftning.

Svenska kyrkans färdplan för klimatet som antogs av kyrkostyrelsen 2019 har insatser för lärande och utbildning hittills resulterat i en utbildning om att predika om klimathotet, klimatstigar för lärande med barn, teologiskt samtalsmaterial ”Mat för hela livet”, föreläsningar och cookalongs om vegomat för hälsan, djuren och klimatet samt flera hållbarhetswebbinarier med fokus på effektfulla åtgärder för klimat och miljö.

Flera stift anordnar regelbundet heldagar, workshops, utbildningar och samtal om klimatet och bjuder in församlingar och pastorat till dessa.

Gemensam uppföljning av deltagande i olika klimatutbildningar saknas.

Kyrkomötets uttalande om undervisning

Kyrkomötet 2019 beslutade om ett uttalande som resultat av det första tematiska kyrkomötet med temat undervisning.

Kyrkomötet uppmanar hela Svenska kyrkan till en långsiktig och systematisk satsning på undervisning och lärande.

Vi lever i en tid då vi enligt forskarna har en begränsad tid på oss att undvika en ännu större klimatkris än den vi befinner oss i. Vi behöver lära oss nya sätt att leva och bygga samhällen som kan möta behovet av en hållbar framtid för nya generationer och för dem som redan drabbas värst av ojämlikhet, fattigdom, migration och ohållbara livsmönster. Vad kan den kristna traditionen bidra med i denna situation?

Uttalandet kan läsas i sin helhet på www.svenskakyrkan.se/kyrkomotets-uttalande-om-undervisning.

Utskottets överväganden

F 2022:4

Motion 2022:4 Utbildning om klimatkrisen

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:82.
--

Det finns ett flertal utbildningar tillgängliga inom Svenska kyrkan som omfattar det som motionären efterfrågar. Utskottet anser att fler ska ta till sig dessa utbildningar, men att det ska ske utifrån varje stifts och församlings förutsättningar och inte genom ett nationellt påbud.

Utskottet anser att det finns tillräckligt material som täcker motionens intention.

Många befintliga utbildningar och reflektionsmaterial tas till vara inom ramen för arbetet med kyrkans miljödiplomering, där det finns krav på utbildning och reflektion. Utskottet ser positivt på att fler enheter diplomerar och därmed tillskansar sig ytterligare kunskap om klimatkrisen. Utskottet menar att kyrkans miljödiplomering är den väg vi valt för att utbilda systematiskt kring klimatkrisen, med stöd av målbilderna i Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motionen ska avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På förvaltarskapsutskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Ann Edlund, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Förvaltarekapsutskottets betänkande 2022:5

Förbättrat brandskydd för kyrkor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:55 som föreslår att de generella regelverken för brandskydd av kyrkor och hur dessa uppfylls ska ses över. Utskottet finner att det arbete som redan pågår och det regelverk som finns är tillräckligt för att uppnå motionärens intentioner och föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:55.

Motionens förslag

Motion 2022:55 av Axel W Karlsson, Förbättrat brandskydd för kyrkor

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över de generella regelverken för brandskyddet av kyrkor samt existerande praxis för detta skydd i syfte att finna förbättringar.

Bakgrund

Många olika aktörer bistår med kunskap och vägledning

Det finns generella regelverk med betydelse för brandskyddet i flera olika former. Förutom plan- och bygglagen kan nämnas lagen om skydd mot olyckor (LSO), Statens räddningsverks allmänna råd (SRVFS) och kulturmiljölagen (KML).

Vad som är gott brandskydd och effektivt förebyggande av brand dokumenteras bland andra av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), den kommunala räddningstjänsten, länsstyrelserna och inom ramen för forskning på området. Även försäkringsbolag som Kyrkans försäkring och bokförlag som Verbum ger ut rekommendationer och checklistor till stöd för ett proaktivt arbete mot brandskador.

Ett aktuellt exempel kan nämnas. Kunskapsöversikten *Brandsäkerhet för byggnader med kulturvärden* utgavs 2021. Projektet initierades av Brandforsk, en samlingsstiftelse som verkar för ett brandsäkert samhälle byggt på kunskap, och genomfördes tillsammans med Akademiska hus, Fortifikationsverket, Kammarkollegiet, Kyrkans försäkring, Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk. Översikten är skriven av forskare från Göteborgs universitet, Lunds universitet, Luleå tekniska universitet, RISE och Uppsala universitet, och projektet har biståtts av en stor och bred referensgrupp, under medverkan av sakkunniga inom Svenska kyrkan samt Kyrkans försäkring.

Tillsynen över fastighetsägarnas arbete med brandskydd, vilket också omfattar församlingars, pastorats och stifts arbete med brandskydd, utförs av den kommunala räddningstjänsten. I stiftet finns expertis på fastighetsförvaltning och kyrkoantikvariska frågor.

Nationell nivå deltar i arbete med planering, nätverk, regelverk och ekonomiskt stöd

Förebyggande brandskyddsarbete är en prioriterad fråga för stift och lokala enheter vilket märks inte minst genom ansökningar för ekonomiskt stöd för sådant arbete. Sedan Kyrkoantikvarisk ersättning (KAE) introducerades 2002 har cirka sex procent av medlen fördelats till arbete med säkerhetsfrågor, det vill säga åtgärder som preventivt skyddar det kyrkliga kulturarvet från stöld och brand. Riktlinjerna för KAE medger att upp till cirka 75 procent av kostnaderna för åskskydd, brand- och stöldskydd kan finansieras genom KAE och stiftet kan också besluta att denna typ av insatser delfinansieras genom kyrkounderhållsbidrag (KUB).

Svenska kyrkans församlingar/pastorat har genom inventarieförteckningar god kännedom om de kulturhistoriska föremål de äger. Som en del av det systematiska brandskyddsarbetet har i flera stift bedrivits ett arbete med ”insatskort”, som gör det möjligt för kommunens räddningstjänst att veta vilka föremål som bör evakueras i händelse av brand. Att ta fram ”insatskort” sker naturligtvis för varje kyrkobyggnad, men i flera fall har stiftet initierat och samordnat arbetet.

Riksantikvarieämbetet är sammankallande för en samverkansgrupp i detta ämne. Möten hålls hos de olika deltagande organisationerna. Då finns möjlighet att presentera den egna verksamheten och dess arbete med brand och kulturarv. Svenska kyrkans nationella nivå och Kyrkans försäkring medverkar regelbundet i samverkansgruppens möten. Utöver Svenska kyrkan deltar representanter för de statliga museerna, läns museerna, Hembygdsförbundet, Riksarkivet, Länsstyrelsen, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens fastighetsverk, Riksdagsförvaltningen, Fortifikationsverket för att nämna några exempel. På senare tid har frågor kring modern sprinklerteknik varit ett ämne för diskussion och erfarenhetsutbyte.

Kyrkostyrelsen har under 2022 påbörjat ett arbete med en handledning för fastighetsägande, fastighetsförvaltning och upphandling av tjänster till stöd för församlingars och pastorats fastighetsverksamhet. Arbetet utförs i uppdragsform inom ramen för den nationella nivåns ansvar för verkställandet av kyrkomötets beslut om Gemensamt ansvar (KmSkr 2016:7).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:55.
--

Förvaltarskapsutskottet delar motionärens åsikt att det är nödvändigt att använda kostnadseffektiva metoder för att förebygga brandskador i kyrkor och andra byggnader. Utskottet gör dock bedömningen att det arbete som bedrivs av kyrkostyrelsen och som tar stöd i de generella regelverk som finns är tillräckliga för att uppnå det motionären eftersträvar. Utskottet anser därför att motionen ska avslås.

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

David Axelson-Fisk, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Förvaltarekapsutskottets betänkande 2022:6

Ekobegravningar

Sammanfattning

I detta ärende behandlas motion 2022:67 som föreslår att begravningsverksamheten ska verka för bättre ekologiskt avtryck. Utskottet uppskattar motionens intentioner. Utskottet ser dock att ett arbete för minskad klimatpåverkan i begravningsverksamheten pågår i Svenska kyrkan, tillsammans med många inblandade aktörer.

Utskottet håller med om att Svenska kyrkan ska sträva efter en hållbar begravningsverksamhet men att det inte är ett uppdrag som kan ges till kyrkostyrelsen då det ligger utanför kyrkostyrelsens ansvarsområde.

Utskottet föreslår därför att kyrkomötet avslår motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:67, punkt 1,
2. avslå motion 2022:67, punkt 2,
3. avslå motion 2022:67, punkt 3,
4. avslå motion 2022:67, punkt 4.

Motionens förslag

Motion 2022:67 av Lena Östholm m.fl., Ekobegravningar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för

1. ett minskat klimatavtryck vid begravningar,
2. att ekobegravningar ska vara det primära valet,
3. att fossila energikällor fasas ut vid kremering,
4. att transporter i samband med begravningsverksamhet ska vara fossilfria.

Bakgrund

Om begravningsverksamheten i Svenska kyrkan

I samband med relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten den 1 januari 2000 beslutades att Svenska kyrkans församlingar och kyrkliga samfund även fortsättningsvis skulle vara huvudmän för begravningsverksamheten. Undantagen från den ordningen finns i Stockholms och Tranås kommuner där det är kommunerna som är huvudmän. I Stockholm och Tranås har begravningsverksamheten varit kommunal sedan lång tid tillbaka.

Det är huvudmannens skyldighet att anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom huvudmannens förvaltningsområde. Detta gäller alla, oberoende av trostillhörighet. Huvudmannen ska dessutom inom det egna förvaltningsområdet eller ett närbeläget förvaltningsområde tillhandahålla särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. En huvudman kan lösa uppgiften att hålla särskilda gravplatser genom att teckna avtal med en annan huvudman som redan har anlagt särskilda gravplatser.

För att utföra ovan uppräknade uppgifter krävs personal, maskiner, redskap, administration och ett förtroendevärdt organ. Kostnaderna för allt detta finansieras med begravningsavgiften.

Miljövänlig begravning i församlingsarbetet

Församlingar som arbetat med Kyrkans miljödiplomering har gett tips till hur församlingen kan uppmuntra miljövänligare beteenden i samband med begravningar, i kontakten med anhöriga, besökare och begravningsbyråer. Tipsen finns på Svenska kyrkans hållbarhetsportal som är tillgänglig för samtliga församlingar på intranätet (<https://internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen>).

Transporter i samband med begravning, mellan krematorier och kyrkor, sker antingen i egen regi eller med hjälp av begravningsbyråer. Transporter inom kyrkogårdarna omfattas av församlingarnas miljö- och klimatarbete.

Många församlingar och pastorat är medlemmar och engagerade i branschförbundet för begravningshuvudmän i Sverige, Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF). SKKF har en färdplan för att begravningshuvudmännen ska ha en fossilfri och klimatneutral verksamhet till år 2023.

Begängelsemetoder samt stödbränsle vid kremeringar

Kremation och jordbegravning är de enda tillåtna begängelsemetoderna i Sverige.

En tredjedel av krematorierna köpte fossil olja under 2021, varav några genomförde omställning till bioolja under 2021. Ytterligare några krematorier planerar omställning 2022–2023, och några 2024–2026.

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

Svenska kyrkan ska vara klimatneutral senast år 2030, det vill säga inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen. Målet ska till största delen nås genom utsläppsminskningar inom vår egen verksamhet, till exempel genom produktion av förnybar el, effektiv energianvändning och fossilfria transporter.

Färdplanen omfattar bland annat projekt om utfasning av fossileldade oljepannor för uppvärmning och om klimatsmarta kyrkogårdar, inklusive satsningar kring ökad biologisk mångfald och fossilfri maskindrift. Resultat och arbetssätt från dessa projekt tillvaratas också i begravningsverksamheten, som omfattas av färdplanen.

Utskottets överväganden

Motion 2022:67 Ekobegravningar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:67.

Begravningsverksamheten omfattas av en komplex organisation och ansvarsfördelning där kyrkostyrelsen inte har mandat när det gäller hur verksamheten ska bedrivas, då det är församlingen eller pastoratet som har uppdraget som huvudman enligt lag. Därför anser utskottet att frågan om det som motionären benämner som ekobegravningar

hanteras bäst av församlingen/pastoratet medan kyrkostyrelsen, genom sitt ansvar för övergripande frågor, står för de övergripande besluten där Svenska kyrkans färdplan för klimatet bidrar till församlingens och begravningsverksamhetens arbete för lägre klimatavtryck. Utskottet förutsätter att begravningsverksamheten utgår från höga miljöambitioner och att arbetet bedrivs för klimatneutralitet 2030 enligt Svenska kyrkans färdplan för klimatet. Därför ställer sig utskottet tveksamt till begreppet ekobegravningar utan anser att strävan ska vara att all begravningsverksamhet ska vara hållbar.

Utskottet vill lyfta att arbete för fossilfria och miljövänligare begravingar också drivs av begravningsbyråer och andra huvudmän för begravningsverksamhet och således är en gemensam sak att verka för i samhället. Utskottet ser och uppmuntrar den rörelse som är i gång, inte minst i de församlingar som arbetar med kyrkans miljödiplomering.

Uppsala den 6 oktober 2022

På förvaltarskapsutskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Ann Edlund, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag yrkar bifall till motion 2022:67 och reserverar mig därför mot förvaltarskapsutskottets beslut i betänkandet F 2022:6. Vi är långt ifrån att ha hållbara begravingar idag och det behöver ske ett medvetet arbete för att nå fram. Svenska kyrkan nationellt kan inte fransäga sig ansvaret att verka för hållbarhetsarbetet när det gäller begravingar.

Lena Östholm Munkberg